

Rozsondai Károly—Sümegey József: Sopronbánfalva. Falutanulmány. és községrajz, Sopron, 1937. 180. l.

Az egyik szerző az 1936-ban közreadott értékes összefoglalásában azt mondja: „nem szabad kizártnak tartanunk, hogy minden tanítóképzőintézet... megírhatja... egy, az intézet környékén levő szomszédos községnek a monográfiáját.“¹⁾ Társ-szerzőjével együtt ezt valósította meg Rozsondai K. az ismertetni szándékolt műben.

A Bevezetés előrebocsátja, hogy „az ország közvéleménye fokozottabban figyel minden falukutató munkára“, a szerzők azonban nem a dívatnak akartak hódolni, hanem tanulni egy falu alaposabb megismerésén keresztül, látni akarták a falusi tanítókat nevelő tanár és a falun nevelő néptanító feladatait.

A munka pedagógiai főcélal, vezérkönyvfélének indult útnak, a tanítóképzős tanárság és a tanítók számára készült, a tanítónövendékek szülőföldtanulmányozását kívánja előkészíteni. A szerzők munkájukban Bodor Antal dr.; „A falukutatás vezérfonala“ c. művét tartották szemük előtt s alapelvnek a sok és pontos adat felvételét tekintették.

A tanulmány Sopronbánfalva községnek szellemi és anyagi műveltségét személy és tárgyi feltételeiben egyaránt vizsgálja és előtárja. Feldolgozásmódjával nem erőszakolja rá magát azokra, akik hasonlót akarnak megvalósítani, a könyvet az ember szabadon olvassa, de olvasása közben állandóan az az érzése, hogy ő sem csinálhatná másképpen.

A könyv I—I fejezetét csak néhány szóval jellemezhetjük itt; tartalmi vázlatot írni meg sem kísérlünk, ez csak eltorzítaná azt az élettel teljességet, ami a mű legfőbb sajátja.

A tanulmányozott község Sopron mellett van, azzal csaknem egybeépülve. A természeti viszonyok szemléletes leírásában különösen érdekes az éghajlat, az időjárás és a vízrajz ismertetése. Leírásai általában olyan hangulatosak, élénkek, hogy még a nem szakember érdeklődését is kellően kielégíthetik. Így a széljárással kapcsolatban a gáztámadás lehetőségét is elemzi, míg a flóra-egyedek latin nevei vagy a község neve keletkezésének származtatása a tudományos igényt is kielégítik. A község történetéből kiderül, hogy a Krisztus utáni évtizedekben létesült nagyobb római községek közé tartozott Bánfalva is. A híven végigkísért fejlődésből a templom története emelkedik ki s az, hogy ezt a fejlődést Sopron sorsa határozta meg. Gazdaságtörténete tanulságos, a mai gazdálkodás terjedelmes, bíráló megbeszélésben részesült s különösen érdekes lelki rajz annak magyarázata, hogy a lakosság miért szavazott 1921-ben Ausztria mellett; a népességről írott sorok ezt még inkább megértetik.

A sűrűn lakott falu Sopron munkásnegyedének tekinthető. A népmozgalmi jelenségeket, történetüket statisztikai kimutatások állítják élénk, adatai az országos viszonyokkal egybevetve sokat mondanak. A lakosok családi életében sajátos vonás a gyermekszeretet, bár nevelésükkel alig törődnek; ezen a tanítóok szülői értekezleteken igyekeznek segíteni. Magyar tünet, hogy orvosi rendelő egy istálló udvarán van, tüdővész mérsékeltlen előfordul, de orvos helyben nincs. A község útban van a Sopronnal való egyesülés felé, amely a falutól anyagi, a várostól szellemi áldozatot kíván. Ez a törekvés azonban még nem érett meg a megvalósuláshoz. A lakosok vallásilag közömbösek, erkölcsi felfogásuk laza, sok egyesületbe (14) tömörültek,

¹⁾ Rozsondai Károly: Falukutatás és tanítóképzés c. alatt a kérdés egész köréről megbízható tájékoztatást adott.

ahol szórakozásukat találják, de a nemzeti érzés ébrentartását is az egyesületek jelentik.

A falu gazdasági élete éppen átalakulóban van, már elveszítette régi mezőgazdasági jellegét, egyre több a munkás, akik elsősorban Ausztria felé néznek, mert a föld már nem ad elég kenyeret és munkát. A jövedelmezőbb gazdasági ágak nem jutnak szóhoz, mert a kezdeményező bátorság és tőke hiányzik. A lakosság kétharmad része Sopronban keresi megélhetését, a földbirtokok elaprózódtak, a legnagyobb gazdának 18 kat. hold földje van, ezért van sok embernek kettős foglalkozása, ezért különleges. kényszerű kenyérkeresete soknak a csempészés.

Mire az ember a könyv VIII. fejezetéig: A község jelentőségének olvasásáig jut, világosan érzi, hogy indigena lett Sopronbámfalván, olyan, aki ismeri a falu mindenik problémáját, örömét és bajait; az olvasó már együttérez a falu lakóival s ezért örül a Tanulások-nak, amely fejezetben nem kertelő szókimondással tárják fel a szerzők a község megoldásra váró kérdéseit és a megoldás módjait, szinte kátészerűen. Amit a zárófejezetben őszintén elmondanak, bizonyítja, hogy a szerzők a falu emelkedésére a leghatározottabb formában, a legcélravezetőbb módon törekednek. Megmutatkozik ez abból a sok, önzetlenül nyújtott jó tanácsból, amely a falu felé elhangzik, amelyek mindegyike a falu nehéz helyzetének könnyítését célozza.

Értékes gondolat a könyv Bevezetésében, hogy egy ilyen mű be rem fejezhető Valóban, az élet szakadatlanul halad tovább, amely a falu arculatán l—l vonást meg nem szűnő folyamatban módosít s a falut valamilyenné teszi. A szerzőknek hiánytalanul sikerült az olvasót a falu folyton alakuló életének menetébe beállítani s így mindent megéreztetni, ami a falu — egy falu — lelkét, szellemét mozgatja. E szempontból nézve, Sopronbámfalva elevenen lüktető élettel áll előttünk. Ez az élet, a mi életünk élénk mozgású, nyugtalan, talán ezért nevezi a könyv Bevezetése a munkát összefüggő mozaiknak, amelyben nem akar l—l vonás a többi vonást szintelenítő, háttérbe szorító módon uralkodni. A tanulmány készítőinek nevezetes érdeme, hogy a sok forrás válogató felhasználásán kívül a már rendelkezésre álló szakirodalmat is tüzetesen tanulmányozták és gondosan értékelték. Történelmi tudatossággal végzett munka, mert a jelen adatainak megállapítását a jövő szempontjából végezte. Nagy és sokoldalú felkészültséget takarnak azok a szürke sorok, amelyek az egyes fejezetek változatos tudnivalóit, tényeit tárgyilagosan tárják fel. Nincs nehezebb szellemi munka, mint az életet egységben szemlélni és úgy megragadni, ehhez az eszményhez a kívánt mértékben közel jutottak a szerzők. Bizonyára valóra válik óhajuk, akik a művel indítást akarnak adni hasonló vállalkozásokhoz s akik nem tudatos céllal írták a gondosan kiállított, képekkel, térképekkel bőven ellátott könyvüket.

Mi a művet elsősorban a *népiskola* nézőpontjából becsüljük és legszívesebben *nevelésügyi állapotrajznak* tekintjük. Valljuk, hogy nem nélkülözheti ezt a (vagy ilyen) könyvet az a tanító, aki tudatosan akarja növendékeit a lakóhely (helyesebb így nevezni, mint szülőföldnek!) megismeréséhez juttatni; nem nélkülözheti a tanítóképzőintézeti tanár sem, aki a jelenlegi képzés 4. évfolyamában tervszerűen akarja a lakóhelyismereti szempontokat nyújtani. Azt tartjuk, hogy egészen másként látja a népi iskolai oktatás l—l tantárgyának értelmét az a tanító, aki magába tudja szívni ennek a könyvnek sok-sok tanulságát.²⁾

²⁾ L. legújabbán Bálint Sándor dolgozatát: *Ethnographia-Népélet*, XLIII. 2—3., 108. l.: „Ma már elengedhetetlen pedagógiai követelmény, hogy a tanítónak ismernie kell tanítványainak környezetét, tudnia kell azokról a körülményekről, amelyek a növendéket akár jó, akár rossz irányban befolyásolják. ... A tanítónak ismernie kell a szülői háznak, továbbá annak a szűkebb emberközösségnek vallási szellemét, szociális légkörét, anyagi körülményeit, amelyekben a gyermek él.“

Bíráló észrevételünk legfeljebb néhány nyelvi kifejezésre szorítkozik (a „mely“ és a „ki“ hibás használata az, „amely“ és az „aki“ helyett, nagy súlyt helyezni valamire és kevés efféle), továbbá 1—2 tény ismétlődésére, ami az anyag-beosztás következtében elkerülhetetlen volt.

Kívánjuk, hogy az iskolán kívüli népművelő tevékenységet folytató tanító — amely hovatovább a tanító hivatása — kezében valóságos tankönyvvé váljék ez a falumonográfia a benne: felfogásában, rendszerében rejlő igazságai miatt. A könyvet azzal tesszük olvasói elé: vajha minél több tősgyökeres magyar falu kapna ilyen stílusú hozzáfordulást, bárcsak minél több falu kapna meg a faluművelés első lépéseként ilyen nemes arcképet önmagáról.

Dr. Juhász Béla.

Tamás József: Magyarságunkért . . . emberségünkért. Kaposvár, 1937. 40 old.

Somogyvármegye népművelési titkára a vármegye 1937. évi népművelői tevékenységéről számol be és röviden közli az 1937—40.-évi hároméves munkatervét.

A Somogyvármegyei Iskolán kívüli Népművelési Bizottság elmúlt esztendei munkájának alap gondolata az volt, hogy minden áldozat árán is meg kell menteni a népi kultúrából azt, ami magyar, valamint a nép széles rétegei előtt is meg kell ismertetni a magyar nemzet sajátos kultúráját, fel kell kelteni a magyar öntudatot.

Örömmel állapítja meg a népművelési titkár, hogy a nemzeti tárgyú előadásokat mindenütt a legnagyobb szeretettel fogadták. Megállapítja, hogy — a népművelői előadók beszámolóinak tanúsága szerint — szívesen hallgatja népünk különösen a földrajzi, történelmi, egészségtani, erkölcsstani és gazdaságtani előadásokat. Az ismeretterjesztő előadásokat általában mindenütt nagy érdeklődés kísérte. A magyar szellem hirdetői voltak a műkedvelő előadások is. Sokat tett az iskolán kívüli népművelői gárda a magyar táncok és dalok megkedveltetése és terjesztése terén. Ezzel függ össze a bokréta-mozgalom is. A karádi bokréta külföldön is tartott bemutatókat. (Cannes).

A népművelői beszámoló egyébként kiterjeszkedik az iskolán kívüli tevékenység minden területére és számszerű adatokkal ad képet a folytatott munkáról.

A hároméves tervet 5 pontban jelöli meg a tevékenység keretét: a) a nemzeti öntudat ápolása, b) az egészséges életre való tanítás, c) az okszerű gazdálkodásra való oktatás, d) a társadalmi és egyesületi életre való ránevelés, e) a helyi és időszzerű kultúrászükségletek meglátása és azok kielégítésére való oktatás. z . . . y.

Tangl Harald: A hormon és az ember. Franklin T. Budapest, 1937. 178. lap, 56. ábra.

A ma művelt embere gyakran találkozik a „hormon“ szóval. Népszerű szakirányú ismertetésekben, sőt újságcikkekben is gyakran utalnak a hormonkutatások legújabb eredményeire, hormonális gyógymódokra és a mai művelt ember tudja azt is, hogy a betegségek egész hosszú sorát (Basedow-kór, golyva, cukorbetegség, vérszegénység stb) az emberi szervezet hormontermelésében beállott zavarok okozzák. Tangl Harald értékes, a művelt laikus számára is igen könnyen érthető összefoglalást ad művében a hormonkutatások elért eredményeiről. Fel lehet tenni azt a kérdést, hogy mi közünk van nekünk, pedagógusoknak ehhez a tárgykörhöz? Ha azonban tudjuk azt, hogy a különböző hormonok hihetetlen kis mennyiségükkel dön-